

ЗВЕЗДАТА

Arthur Clarke
The Star

Разстоянието до Ватикана е три хиляди светлинни години. Едно време смятах, че пространството няма власт над вярата, както и че небесата са свидетелство за славното Божие дело. Но сега, когато видях това дело, вярата ми вече не е непоклатима. Взирам се в разпятието, окачено на стената на каютата над компютъра "Марк VI" и за пръв път се питам дали не е символ, лишен от съдържание.

С никого не съм споделял това, но истината не може да бъде скрита. Фактите са налице, на разположение, записани върху безкрайната магнитна лента и в хилядите снимки, които носим на Земята. И други учени ще ги разтълкуват със същата лекота, пък и аз не съм от хората, които прощават подмяната на истината, макар че заради такъв подход в миналото моят орден често се е ползвал с лошо име.

Членовете на екипажа вече са доста потиснати. Чудя се как ли биха приели иронията, с която накрая ще се сблъскат. Малко от тях са религиозни, но въпреки всичко няма да изпитат удоволствие, ако използват този последен коз в кампанията си против мен - в личната, доброжелателна, но много важна война, започнала още щом напуснахме Земята. Беше им забавно, че главният астрофизик на полета е йезуит. Доктор Чандлър например не можа да се примири с това... Защо медиците имат репутацията на атеисти? Понякога се срещам с Чандлър в наблюдателната зала, където светлината е винаги приглушена, за да греят звездите с незасенчван блясък. В сумрака докторът идва до мен, стои и се взира през огромния люк, а небето бавно се мести около нас, защото корабът се обръща от остатъчното въртене...

- Е, отче - обажда се по някое време докторът, - краят му не се вижда и вероятно все Нещо го е създало. Но умът ми не го побира: как е възможно да вярваш, че въпросното Нещо изпитва специален интерес към нас и злощастния ни малък свят?

После започваме да спорим, а звездите и мъглявините тихо описват безкрайните си параболи...

Струва ми се, че екипажът най-много се забавляваше с нелепото положение, което заемах. Напразно им сочех трите си статии в списанието за астрофизика и петте си публикации в Месечния бюлетин на Кралското астрономическо дружество. Напомних им също, че моят орден е отдавна известен с научната си дейност. Йезуитите сега са малко, но още от XVIII век насам нашите братя имат огромен принос за развитието на астрономията и геофизиката. Дали моят доклад за мъглявината Феникс няма да сложи край на една хилядолетна традиция? А може би ще приключи дори много повече неща...

Не ми е известно кой е кръстникът на мъглявината и името ми се вижда много неподходящо. Ако в него се крие знамение, то едва ли ще се потвърди до няколко милиона години. Дори думата мъглявина е неточна - става въпрос за обект, далеч по-нищожен от внушителните мъгливи облаци, люлка на неродените звезди, пръснати по целия Млечен път. По космическите мащаби мъглявината Феникс е мъниче - тъничък газообразен слой около една-единствена звезда.

Или около онова, което е останало от нея...

Окачената около спектрометъра гравюра на Рубенс, изобразяваща Лойола, сякаш ми се надсмива. Какво би направил ти, Учителю, ако разполагаше със

знанията, натрупани от мен толкова далеч от малкия свят, представляващ твоята вселена? Дали твоята вяра, за разлика от моята, би приела предизвикателството?

Ти се вираш надалече, Учителю, но изминатото от мен разстояние е много по-голямо от всичко, което си можел да си представиш, когато преди хиляда години си създавал нашия орден. Нито един изследователски кораб не се е отдалечавал толкова от Земята. Намираме се в самия край на изучаваната Вселена. Целта ни беше да стигнем до мъглявината Феникс. Успяхме и сега се връщаме у дома с товара от нови знания. Искане ми се да сваля този товар от плещите си, но напразно те призовавам през бездната на вековете и светлинните години, които ни разделят...

Заглавието на книгата, която държиш, се чете лесно - "Ad majorem dei gloriam" гласи посланието, но аз вече не съм в състояние да вярвам в него. Дали и ти не би се усъмнил, ако можеше да видиш какво сме открили?

Разбира се, ние знаехме какво ще представлява мъглявината Феникс. Само в нашата Галактика всяка година избухват повече от сто звезди и ослепително блестят часове или дни, преди да се гмурнат отново в смъртта и тъмната. Това са тривиалните космически катастрофи с обикновените "нови".

Но три-четири пъти на всяко хилядолетие се наблюдава явление, пред което дори една "нова" бледнее и изглежда нищожество.

Когато една звезда стане "свръхнова", за кратко време тя може да заличи с блясъка си всички събрани закуп галактически слънца. През 1054 година това е било забелязано от китайски астрономи, но те не са знаели какво наблюдават. Пет века по-късно, през 1572 година, в съзвездието Касиопея блясва толкова ярка "свръхнова", че се вижда на небето и през деня.

Задачата ни беше да стигнем до останките на една такава катастрофа, да възстановим събитията, довели до нея и да разберем причините. Бавно навлязохме в слоевете от концентрични кръгове газ, изхвърлен в Космоса преди шест хиляди години, без все още да се е разнесъл. Температурите бяха високи, действието на ярките ултравиолетови лъчи продължаваше, без вече да могат да ни навредят. При избухването най-горната част от обвивката се е отскубнала напълно от гравитационното поле. Образувалата се куха обвивка може да побере хиляди слънчеви системи, а в центъра тлее мъничкото фантастично формование, в което се е превърнала звездата - "бяло джудже", по-малко от Земята, но милион пъти по-тежко от нея.

Бяхме заобиколени от сияещи газови слоеве, които превръщат в ден нормалната нощ на междузвездното пространство. Летяхме към центъра на космическата бомба, детонирана преди хилядолетия, чиито нажежени до бяло частици все още се пръскаха на всички страни.

Бяхме пресметнали нужната скорост и бавно се носехме към свирепата малка звезда. Някога тя е била като нашето Слънце, но само за няколко часа е прахосала енергията, с която би могла да свети милиони години. Превърнатата в сгърчено нищожество, сега звездата скъпарнически пазеше ресурсите си.

Никой не допускаше, че можем да открием планети. Ако са съществували преди взрива, трябваше да са се изпарили, а частите им да се изгубят сред останките на избухналата звезда. Но въпреки това направихме задължителното проучване (както винаги, когато приближаваме непознато слънце) и се натъкнахме на далечен малък свят, обикалящ около звездата... Бушуващите пожари бяха изпепелили скалите и погълнали мантията от замразен газ, с която е била покрита преди катастрофата.

Кацнахме и открихме Хранилището.

Строителите се бяха погрижили за това. Монолитният знак над входа представляваше стопено чуканче, но още от първите панорамни снимки разбрахме, че това е дело на разум. Малко по-късно открихме разпространената се като континент радиоактивност, излъчвана дълбоко от скалата. Знаели са, че дори при разрушаването на пилоната над Хранилището радиацията ще остане като неподвижен, но вечен ориентир, излъчващ сигналите си към звездите.

Космическият ни кораб тръгна право към исполинския център на тази

мишена – като стрела към своята цел.

При построяването пилонът трябва да е бил поне миля висок, но сега приличаше на свещ, стопила се сред локвичка от восък. Цяла седмица пробивахме здраво споената скала – бяхме астрономи, а не археолози. Самотният паметник, издигнат с цената на огромен труд на възможно най-голямо разстояние от обреченото слънце можеше да означава само едно: цивилизация, очакваща своята гибел, бе отправила последното си предизвикателство към безсмъртието.

Не едно поколение ще се занимава с изследването на безбройните съкровища от Хранилището. Разумните същества са разполагали с достатъчно време да се подготвят – слънцето им е отправило първите си предупреждения дълго преди окончателния взрив. Всичко, което са искали да запазят, бе преместено в този отдалечен свят с надеждата, че ще бъде открито от други разумни същества и няма да потъне в забравата. Дали човешкият вид би се справил толкова добре? Или погълнати от мисълта за собственото си нещастие, бихме отхвърлили мисълта за едно бъдеще, което нито ще видим, нито ще споделим?

Само да бяха разполагали с още мъничко време! Можели са да пътуват между планетите на своето слънце, но не са били в състояние да прекосяват междузвездното пространство, а най-близката слънчева система е на сто светлинни години.

Дори ако не са били толкова смущаващо подобни на човешкия вид, колкото личи по скулптурите им, пак щяхме да им се възхищаваме и да скърбим за сполетялата ги участ. Бяха оставили хиляди визуални записи и машини за прожектирането им, от които бе лесно да се изучи писмеността им. Прегледахме много от тях и за пръв път от хилядолетия насам съживихме топлотата и красотата на една цивилизация, която ни е превъзхождала.

Те вероятно ни представяха само най-доброто, но кой би ги укорил за това? Гледахме как работят и как се забавляват, слушахме мелодичната им реч... Една сцена завинаги ще остане пред очите ми: деца на плаж с удивително син пясък играят с вълните досущ като земните деца. Чудати камшичести дървета обграждат брега; в плиткото газии, все още незабелязано, някаква огромно животно... А в морето потъва топло, дружелюбно, животворно слънце, което не след дълго ще изтрие спомена за невинното щастие...

Ако не бяхме толкова далеч от дома си и така изтерзани от самотата, вероятно нямаше да се развълнуваме особено. Бяхме виждали руини на древни цивилизации и на други светове, но никога не ни бяха разстройвали толкова дълбоко. Едно е народ или култура да изчезнат, както е ставало на Земята, но съвсем друго, ако цяла цивилизация бъде напълно унищожена в своя разцвет, без да оцелее нищо...

И как би могло това да се вмести в разбирането за Божието милосърдие?

Колегите ми задават този въпрос и аз им отговарям объркано. Сигурно ти би се справил по-добре, учителю Лойола, но в "Exercitia Spiritualia" не открих нищо, което да ми помогне. Тези същества не са били порочни, макар да не зная на какви богове са се кланяли, ако изобщо са имали богове. Но аз се вглеждах в лицата им; наблюдавах как красотата, запазена от тях със сетни сили, отново се появява на белия свят около смаленото слънце...

На много неща са могли да ни научат – защо тогава са загинали?

Зная отговорите на учените, когато се завърнем на Земята. Ще кажат, че във Вселената няма цел и план; че щом всяка година в Галактиката избухват сто слънца, дори в този миг някъде в дълбините на Мирозданието може да умират разумни същества. А дали тези същества са били добри или зли, в крайна сметка е без значение, понеже няма Божия справедливост. А няма, защото няма Бог!

Но видяното от нас не подкрепя тази теза. Който твърди противното, е движен от чувствата, а не от разума. Бог не изпитва необходимост да се оправдава пред човека за своите дела. Той, Творецът на Вселената, може да я разрушава, когато си поиска. Белег на високомерие е да преценяваме какво може и какво иска Той.

Приемам този възглед, макар да не искам да виждам как пещта поглъща светове и цивилизации. Идва обаче миг, когато и най-дълбоката вяра не може да устои...

И сега, като гледам изчисленията пред мен, разбирам, че съм достигнал тази граница.

Не знаехме преди колко време е бил взривът. Сега вече - от астрономическите данни и от записите под скалите - мога да определя точната дата. Изчислих в коя година светлината от това колосално избухване е стигнала до Земята. Разполагам със сведения колко ярко е осветила нашето небе тази "свръхнова". Зная колко силен е бил нейният блясък ниско над хоризонта преди изгрев - като фар в зората на Изтока...

Вече не се съмнявам - една тайна от древността е разгадана.

И все пак, Господи, Ти си можел да използваш толкова много други звезди!

Защо е трябвало да обречеш на огъня точно тези същества, та символът на тяхната смърт да изгрее над Витлеем?

Превод: Огняна Иванова

Последна редакция: 03-Dec-2000